

Avedøre Grundejerforenings start

Lars Ellgaard · Sunday, October 4th, 1908

Af Hans Chr. Thomsen (fra artiklen: Avedøre på Skillevejen)

Avedøre Grundejerforening blev dannet 1908 – samme år som Kommunalreformen, der afskaffede bøndernes privilegerede stilling i kommunalpolitik – Valget ændrede karakter. Nu kunne man stemme bare ved at komme forbi på valgdagen og skrive sin stemme på et papir. Nu opstillede man på lister, hvor det før var enkeltpersoner. Og det betød, at man skulle have interesseorganisation bag sig – tænke taktisk. Det nødvendiggør også grundejerforeningen. Socialdemokraterne havde allerede fundet sammen. – og den må både i sit udspring og i sit virke ses som et forsøg på at fastholde en klassisk landbrugskulturs lokalpolitiske dominans.

Foreningen omfattede hele Avedøre – gjaldt i princippet “enhver selvstændig Mand eller Kvinde, der er bosiddende i Avedøre By eller Mark”, som der står i lovene.

Dannelsen af Avedøre Grundejerforening

“Ved et Møde, som i slutningen af Aaret 1907 afholdtes i Avedøre Skole, blev der af flere Beboere fremsat Forslag om at danne en Grundejerforening for Avedøre. Forslaget vandt Bifald, og efter nogen Drøftelse enedes man om at vælge nogle mænd til at undersøge, på hvilket grundlag saadanne Foreninger andre Steder vare stiftede”.

“Den 17 Jan. 1908 afholdtes så efter disse Mænds Indbydelse et nyt Møde i Avedøre Skole. Udvalget gjorde Rede for sine foretagne Undersøgelser, og Foreningen blev stiftet med et foreløbig Medlemstal af 14. Mødets deltagere var 15 fra By og Mark”.

Tal

På det tidspunkt foreningen stiftedes, boede der ca. 330 mennesker i Avedøre nogenlunde ligeligt fordelt på køn. Børnene regnet fra 0-15 år udgjorde ca. 90. Der var 21 gårde og 27 huse i området, i alt 48 grundejere. Dvs. at der er mødt 1/3 af grundejerne op til stiftelsen, og omkring 6% af den voksne befolkning. Det er svært at sige noget om den præcise erhvervssammensætning i Grundejerforeningen, da medlemslisterne dels er ufuldkomne, dels ikke angiver tidspunkt for optagelse. Ud fra disse ufuldkomne medlemslister udgør gårdejerne ca. 30%, gartnerne 23% og liberale erhverv (restauratører, slagtermestre, tømrermestre, smedemestre, købmænd m.m.) 25% i perioden 1908-1936. Af bestyrelsens sammensætning kan vi se, hvem nogle af disse mennesker var.

Bestyrelsen

Gårdejer Christian Christensen, Stevnsbogård, Avedøre Landsby (formand). Gårdejer. S.P.Eriksen, Skelgården, Avedøre Landsby (suppleant).
Lærer Svinding, Avedøre Landsby (sekretær).
Husejer H.P.Larsen, Avedøre Landsby (suppleant).
Husejer og mælkeforpagter J.P.Hansen (kasserer).
Gårdejer Cort Pedersen, Paradisgården.
Gårdejer P.O. Pedersen, Krogholtsbjerg, uden for Landsbyen (bror til Ole Pedersen, Højgården, Avedøre Landsby) (næstformand).

Gårdejer Christen Christensen, Stevnsbogård vælges til formand

Han repræsenterer om nogen kontinuiteten i området. Som vi har set andetsteds, er gården en slægtsgård med rødder langt tilbage i 1800-tallet, og han er en central person i Avedøre. Chr. Christensen beholder formandsposten med en enkelt undtagelse 1918-19 frem til hans død 1936. Han er sognefoged, sognerådsmedlem 1909-13 og 1913-17, og han er repræsenteret i det forhandlingsudvalg, der forhandler sognerådskandidater med dele af Glostrup, Hvissinge og Ejby.

Gårdejer S. P. Eriksen, Skelgården, optræder på forskellige poster som suppleant, kasserer og næstformand frem til 1916. Han er nævnt som gårdejer, men rigtigere ville have været Gårdejer/gartner. Hans rolle i foreningen har været den mobile.

H. P. Larsen var kedelsmed og senere sognerådsmedlem og medstifter af den socialdemokratiske klub i Avedøre. Han flytter til Avedøre omkring århundredeskiftet. I 1920-erne bliver han en lige så central person som Christian Christensen, men i Grundejerforeningen har han en lavere profil og optræder regelmæssigt som suppleant. Hans tilstedeværelse peger på det uholdbare i en grundejerforening som politisk borgerlig interesseorganisation.

Lærer Svinding var enelærer på skolen i Avedøre frem til 1929. Han melder sig ud af foreningen 1911. Det fremgår ikke hvorfor. I 1921 dukker han op igen som medlem og ordstyrer på en generalforsamling. Selvom skolelæreren var en central person og skolen indgik som et af de områder, kommunalpolitik handlede om, virker det som om, at han er en outsider i grundejerregi. Vi skal vende tilbage til det senere.

Formålsparagraffen :

1. *Gennem Andragender og Henstillinger til Sognerådet at virke for Forbedringer af de lokale Forhold i Avedøre.*
2. *at opstille Kandidater til kommunale Valg og*
3. *at arbejde på Gennemførelse af, hvad der i øvrigt kan have fælles Interesse for Beboerne. Som Medlem af foreningen kan optages enhver selvstændig Mand eller Kvinde, der er bosiddende i Avedøre By og Mark.*

Som i andelsbevægelsen stemte man efter hoveder og bidrog til medlemskontingentet efter høveder, dvs. efter ejendommens størrelse. Gårde fra 10-40 tdr. land betalte f.eks. 2 kr. årligt mod f.eks. mælkeforpagterens 0.50 kr.

Den første kandidatopstilling

Ambitionen har været at være lokalråd for Avedøre, men for at få den indflydelse var

det afgørende at være repræsenteret i Glostrup sogneråd, men det viser sig hurtigt at der ikke er enighed. Landsbyens folk fra Grundejerforeningen med Chr. Christensen i spidsen får en opposition uden for landsbyen af især gårdejere og gartnere.

Det ender i 1909 med at hver fraktion opstiller 2 kandidater og kommer med hver sin strategi og plan til opstillingsmøde med hele 45 deltagere. Her vælges Chr. Christensen og gartner Eigtved fra Matr. 12 på Tværvej - én fra hver side.

Desuden besluttede man at indlede samarbejde om en fællesliste med Ejby og Hvissinge.

En magtkamp var afværget og det fortæller om vigtigheden af én grundejerforening for hele Avedøre, som kunne stå sammen, for så kunne man få reel indflydelse. Desto flere der var medlemmer, desto stærkere stod man i hvert fald udadtil, så derfor denne opfordring:

“Dernæst blev der udtalt en indtrængende Opfordring til at de Mænd, der stod udenfor Foreningen, til med det samme at indmelde sig i denne, som det virksomste Middel til at undgå Splittelse og Uenighed indenfor Byens Beboere i fremtiden”.

“Byen” er altså ikke bare landsbyen, men hele Avedøre. Gartner Eigtved skal dog lige sunde sig. Han melder sig først ind året efter sammen med sin svoger, nabo og kollega Laurits Hansen.

Sognerådsvalet

Der var 4 lister der opstillede ved sognerådsvalet. Liste A, fik ialt 262, B, fik 182, C fik 268, D fik 81. Liste A var socialdemokratisk. Liste B var en byliste for Glostrup. Liste C som Avedøre opstillede på - var en landboliste. Liste D en personliste.

Samtlige 88 stemmer fra Avedøre går til Grundejerforeningens kandidater, og dermed bliver både Christen Christensen og Eigtved valgt. Man kunne afprøve interne styrkeforhold i Avedøre, men lokalpolitisk set er området på daværende tidspunkt stadig en homogen landbokultur.

Gartnerne

På det tidspunkt, hvor Gartner Eigtved vælges og Laurits Hansen melder sig ind i Grundejerforeningen, var gartnerne ikke særlig repræsentative for Avedøre, om end de var det for de Københavnske forstæder, hvor de lå i en ring omkring byen. Ved valget 1913 opstiller Christen Christensen sammen med Gartner Laurits Hansen - og her vælges Laurits Hansen. Der var altså forskel mellem vælgernes prioritering og Grundejerforeningens. Eigtved var tilflytter fra Frederiksberg og ankom til Avedøre omkring århundredeskiftet. Hans far var krigsråd og kontrollør ved orlogsværftet. Laurits Hansen var tilflytter fra Hvidovre. Han var født på Bredalsgården der. Eigtved er gift med hans søster.

Laurits Hansen kommer i bestyrelsen 1913 som suppleant og i 1928 som næstformand, og han efterfølger Christian Christensen på formandsposten efter dennes død 1936. Han vælges ind i sognerådet 1913-17 og 1925-29. Eigtved og Laurits Hansen drev i starten gartneriet i fællesskab. Senere fik Eigtved sit eget. Gennem den periode vi

beskæftiger os med vokser gartnerierne frem i Avedøre, især fra slutningen af 1920-erne. De kommer til at ligge syd for Landsbyen langs Byvej og Tværvej, og gartnerne integreres i Grundejerforeningen, hvor de også får repræsentanter i bestyrelsen.

I både 1913 og 1917 er der kun 2 lister. Socialdemokraterne med 5 mandater og den borgerlige liste får 6 mandater. Fra 1925 opstiller Avedøre grundejerforening sammen med Ejby og Hvissinge på en liste, der kaldte sig de 3 byer. I 1929 opnår socialdemokraterne flertal og der er kun en tilbage fra "De tre byer", Laurids Sørensen fra Avedøre. Men til gengæld var Avedøre repræsenteret af socialdemokraten H.P.Hansen.

I tiden fremover vælges relativt regelmæssigt skiftevis gårdejere og gartnere, og man kunne sige at dermed var gårdejernes lokalpolitiske monopol på magten brudt. Bruddet er dog ikke større end, at det sker til fordel for et beslægtet erhverv – nemlig gartneri, der ofte sideløbende drev landbrug. Konsolidering og resultater 1910-26

Optagelseskriterierne ændres

Således konsolideret ændres lovene i 1912, efter forslag fra Gårdejer H.C. Hansen, Lysholmgård, Avedøre Landsby, så medlemskab forudsætter, at man er grundejer. Loven er dog ikke mere stiv end, at gårdforpagtere optages som medlemmer. Som politisk organisation gentager Grundejerforeningen dermed kriterierne fra 1800-tallet: Lokalpolitisk deltagelse forudsætter ejendom.

Medlemstallet

Ved opstillingsmøderne fremover er der typisk omkring 20 mennesker, der møder op. Medlemstallet ligger på rundt regnet 30 fra 1914-20. Derefter arbejder det sig op til 61 i 1928 for at falde til 49 i 1933. Fra 1933 til 1940 arbejder det sig så igen op til 61.

Det indre hierarki i Grundejerforeningen fastlægges. Der er en klar faldende tendens i Avedøre Grundejerforening med hensyn til antallet af foreslåede kandidater til sognerådsvalegene.

I 1909 er der 9 kandidater i forslag, heraf er de 7 gårdejere. Ved valget 1913 er tallet reduceret til 5, heraf er de 4 gårdejere. Ved valget 1917 er tallet nede på 3, heraf 2 gårdejere og en gartner. 1921, 1925, 1929 og 1933 er der foreslået 2 kandidater, henholdsvis en gårdejer og en gartner – i 1929 dog også smed P. O. Pedersen. Opstillelysten aftager efter at medlemmerne har undersøgt deres respektive indflydelse og magten koncentrerer omkring relativt få personer. Forhandlingsprotokollen er knap, og genvalg typisk. Gårdejerne er massivt repræsenteret i Grundejerforeningens bestyrelse og formandsposten er kontinuerligt besat af en gårdejer helt frem til 1936.

De "tilsidesatte" i Grundejerforeningen

Et er at blive optaget i en forening, noget andet er hvordan man modtages og hvilken indflydelse man får. Lad os derfor se, hvordan det gik nogle af dem.

J. F. Jørgensen, Engvadgård, integreres hurtigt i foreningen. Han bliver næstformand fra 1914-17 og formand 1918-19. Han er således den eneste i Chr. Christensens

formandsperiode (1908 til 1936) der gør ham rangen stridig. Men et eller andet går galt i hans liv. Han begår selvmord 1920.

A. Sørensen, Dybenskær (gården ligger ikke langt fra J. F. Jørgensens) var en anden af de tilsidesatte. Han var i bestyrelsen 1912-18 bl.a. som sekretær. Hans søn Laurits Sørensen, bliver næstformand 1921, og vælges til sognerådet 1929-33. Laurits Sørensen overtager den ene af faderens gårde, Dybenskær, i 1920 og sælger den til Københavns Kommune i 1937, hvorefter han fortsætter på den som forpagter. Faderens anden gård var Kærgåden. Det er på hans initiativ, at Avedøre Grundejerforening ophører med at være en politisk organisation.

Fælleslisterne 1909-33

På fælleslisten med Hvissinge og Ejby fik Grundejerforeningen valgt følgende medlemmer, alle fra Avedøre, til sognerådet:

1909 Gårdejer Christian Christensen, Stevnsbogård,
Gartner Herman Eigtved. Matrikel 12.

1913 Gårdejer Christian Christensen, Stevnsbogård.
Gartner Laurits Hansen. Matrikel 12.

1917 Gårdejer P.C. Larsen, Frydenhøj
Gårdejer H.C. Hansen, Højgård.

1921 Gårdejer P.C. Larsen, Frydenhøj.

1925 Gartner Laurits Hansen. Matrikel 12.

1929 Gårdejer Laurits Sørensen, Dybenskær

1933 Ingen valgt fra Avedøre på fælleslisten.

Grundejerforeningens sager

Spiritusbevilling, bredere veje og mere gadebelysning

Grundejerforeningen beskæftigede sig også med andet end kandidatopstillinger. Vejene og gadebelysningen er genopdukkende emner i forhandlingsprotokollen og man ansøger kommunen om tilskud og får det nogle gange. Bl.a. søges Køgevejen udvidet så: "2 Vogne kunne passere hinanden", ligesom vejene til kasernen, grundet den store kørsel af militærets biler.

Grundejerforeningen er utilfreds med postordningen og den arrangerer også et møde for "byens Beboere ... angaaende Husejer Holm søgte almindelig Restauratør Bevilling med tilladelse til udskænkning af Spiritus". Der er ikke det store fremmøde. Der kommer 11, og de 9 stemmer for en anbefaling af bevillingen.

Indkvarteringen under 1. Verdenskrig

Under 1.Verdenskrig var soldaterne indkvarteret hos befolkningen og på en

ekstraordinær generalforsamling er emnet: "at forhandle om den store Indkvartering, da Avedøre mener sig forurettet. Ligeledes om Indkvarteringen hos Jørgen Jørgensens Enke, hvor der er konstateret Mund- og Klovsyge". Man skriver da til Sjællands Stiftamt bl.a.: "I Avedøre By er for Tiden en temmelig betydelig indkvartering af Soldater af 34. Bataillon og der er blandt andre Steder også Soldater i Kvarter i oven nævnte Gaard, hvor Mund og Klovsyge er konstateret. Det vil være klart, at den Omstændighed, at Soldaterne fra denne Gaard stadig under Øvelserne og på anden Maade færdes sammen med Kammeraterne, som er indkvarteret på andre Ejendomme, frembyder overordentlig stor fare for, at Sygdommen kan blive bragt omkring paa de forskellige Ejendomme Gennem denne Kilde og uden at Ejerne er i stand til at træffe nogen som helst Forsigtighedsforanstaltninger herimod. På Grund af den store Fare for tilføjelse af betydelige økonomiske Tab og andre Ulemper, tør vi forvendte Stiftamtets Velvilje ..."

Grundejerforeningen får velviljen og gården 'fritages for den anmeldte Indkvartering.

En ansøgning til Overkommandoen om en lavere indkvarteringskvote - Grundejerforeningen mente at Avedøres kvote var større end nabobyernes - kan dog ikke imødekommes.

Foreningsudflugter

Efter at forhandlingsprotokollen har været meget resultatorienteret i 10 år er det som om "den" trænger til lidt fornøjelse og adspredelse, og 1921 arrangeres den første af de årligt tilbagevendende udflugter, der først holder op 1931, da bl.a. den økonomiske verdenskrise begynder at kradse. Turene går bl.a. til Nordsjælland, Stevns og Helsingør.

Sverige er også på tale. Det er pæne familieture man tager på, og kedelsmeden H.P.Larsens forslag om en tur på bakken vinder ikke megen fremme. Men der er jo andre måder at komme lidt hjemmefra på. I 1923 tager en pæn del af bestyrelsen på "en Prøvetur over det projekterede Distrikt", som det hedder i forhandlingsprotokollen. Det er Gartner Laurits Hansen, Gårdejer Laurits Sørensen, Smedemester Petersen samt den Restauratør Holm, foreningen har hjulpet med en spiritusbevilling. Det projekterede Distrikt er Roskilde Frederikssund - Hillerød. Prøveturen må have været udmærket. Distriktet anbefales i al fald til Foreningen. Foreningen skulle indtage frokosten på Kalvø Pavillon, drikke kaffen i Slotspavillonen i Hillerød med senere middag og dans. Det ville blive en tur på 125 km.

En stabssergent melder sig

I 1925 kommer Stabssergent Markhøj første gang til syne i protokollen, og gennem ham etablerer Grundejerforeningen en forbindelse til Kasernen i Avedøre og åbningsfesten i lejren er massiv. Markhøj tilbyder gratis foredrag med lysbilleder. Men lysbilleder er måske ikke lige det centrale: "Da Festen var beregnet mere på følgende Bal, og dette ikke forventes afsluttet til kl. 11 var det nødvendigt at der var Politi tilstede "

Af referatet fra følgende Generalforsamling kan man se at festen var vellykket. Fremover er Markhøj fast inventar i forbindelse med arrangementer. Han er en praktisk mand, og han kommer hurtigt i bestyrelsen, hvortil han vælges i 1927 og bliver

sekretær. Foruden at være stabssergent og central bestyrer i Avedøre (telefoncentralen) var Markhøj berejst. Han havde været på De Vestindiske Øer i kraft af sit erhverv. Øerne hørte til Danmark indtil 1916, hvor de solgtes til USA for 25 millioner dollars.

Grundejerforeningen og Kasernen

Med Markhøj kædes konservatismen i Grundejerforeningen og i området sammen med dens klassiske mærkesag: Forsvaret. Kasernen udgjorde et stort statsligt islæt i Avedøre, og den var ikke sådan at ignorere, og gennem Grundejerforeningen og Markhøj kommer de to "samfund" ikke på feltfod men på talefod.

Grundejerforeningen og Den Socialdemokratiske Klub

En sammenligning af de to foreninger viser lidt om deres forskellige måder at arbejde på og noget om deres forskellige udgangspunkter. Grundejerforeningen bruger de institutioner, der allerede er i Avedøre. Skolen bruges til møder, kasernen til fester og andre arrangementer, f.eks. den årlige fastelavnsfest for børnene. Kasernens årlige idrætsarrangement støttes med en pokal. Tilflytterne skulle starte på bar bund. De danner Den Socialdemokratiske Klub på Strandkroen syd for Avedøre. Holder deres møder der og på Frihedskroen og enkelte gange på Siesta i Glostrup. Senere køber bevægelsen Siesta

Udflugter for skolebørn

1926 tager Markhøj sammen med skolelærer Svinding initiativ til udflugter for skolebørnene i Avedøre. Markhøj ansøger Grundejerforeningen om et tilskud til udflugten. Det bevilliges ikke dette år, men hatten går rundt og Christian Christensen og Laurits Hansen giver til bilerne Turen skal gå til Zoologisk Have. Herefter bliver disse ture en institution i Avedøre. Lærer Svinding går af 1928 efter at have været enelærer i Avedøre i 40 år fra 1887-1928. Han melder sig ud af Grundejerforeningen 1910 og dukker op igen i 1920. 1927 refereres han for at være utilfreds med at Grundejerforeningen har arrangeret ture med skolebørnene. Markhøj har lyst til at arrangere disse ture og ved ikke rigtigt, hvad han nu skal gøre. "Medlemmerne udtalte at Han ikke skulle tage hensyn til Skolelæreren, men kun til Børnene og opfordrede Markhøj til at arrangere turen med Støtte fra Medlemmerne."

I forbindelse med Svindings afgang håber foreningen at hans afløser "måtte blive en moderne, frisindet og dygtig Mand". Kedelsmeden arrangerer en indsamling til en afskedsgave. Den ny lærer bliver den indremissionske Aggernæs.

Omverdenen melder sig 1926-30

Politibetjent Duelund beretter:

"Det er som om, at Avedøres skæbne er, at hver gang tingene har fundet et leje, melder omverdenen sig. Duelund startede som betjent i Søndre og Nordre Birk i 1920 - Avedøre hørte under Søndre Birk - og han har skrevet en bog om sine oplevelser som betjent. Den hedder "Med Natpatruljen". Han beskriver området således: 'fra gammel Tid laa Søndre Birk på Københavns Overdrev. Det gør det endnu, men det ses ikke

mere så tydeligt. Dengang – kort efter Verdenskrigens slutning – var Birket en underlig Bastard af et degeneret Landdistrikt og en misfødt Forstadsbebyggelse . Rødovre og Hvidovre havde i 1919-20 for en stor Del et rigtigt Nybygger- og Guldgraverbypræg ... ”

De egenskaber, distriktet havde, blev af visse befolkningselementer betragtet som fordele: ”Det var for en Del rigtig Bondeland, men også for en Del et Landdistrikt med spredt og uregelmæssig Bebyggelse, med mørke Veje og kun lidt Politi. Det var beboet af et saare broget publikum, der til dels gik ud og kom hjem på højst besynderlige tider af Døgnet, men det var tillige på Grund af sin beliggenhed hjemsogt af Forbrydere fra Hovedstaden. ..Af Statistikken og Politimesterens egen Protokol over anmeldte Forbrydelser fremgik det i 1930, at Retssikkerheden var i en Dalen, man godt kunne kalde foruroligende.” Duelund kom både til at arrestere en morder i Avedøre og en spisekammertyv, og han optræder i Grundejerforeningens protokol som et symptom på en stigende usikkerhed blandt foreningens medlemmer.

Ildebrande i Avedøre

I 1926 udbrød der ildebrande i Avedøre. Grundejerforeningen beslutter at sætte frivillig brandvagt ud. Der melder sig 52 – det er 2 mere end der var medlemmer på daværende tidspunkt. De inddeles i 2 hold med vagter fra kl. 9 aften dl 01 nat og fra 01 dl 05. Naturligvis påtager Stabssergent Markhøj sig at fordele vagterne, og ”forskellige Medlemmer henstillede om, at der blev gjort Forsøg på at få en Politibetjent med Bopæl ved Stranden”

Politimesteren bliver orienteret om arrangementet og udtaler sin anerkendelse desangående. Markhøj tilbyder udvidede åbningstider for telefoncentralen, og lejren stiller telefon til rådighed i de tider, hvor Markhøj ikke har mulighed derfor. Brandvagten besluttet fortsat på efterfølgende møde og der sendes anmodning til K.T.A.S. om en forbedring af telefonforholdene, og ønsket om politi ved stranden udtrykkes igen. Sagen får sin afslutning da brandstifteren pågribes – det var en tømremester fra Ballerup, ifølge folk der kan huske disse brande.

Men det er som om brandene stadig sidder i medlemmerne, og i den efterfølgende periode dukker kravet om en politibetjent med bolig ved Stranden op igen, ligesom vejbelysning sammesteds kræves. Stranden, Køge Landevej og de tomme engarealer ud mod Køge Bugt, der nu begynder at fyldes med tilflyttere, udstråler en natlig fremmedhed og skaber angst. De gamle fælles græsningssarealer ”vender sig” mod sine oprindelige ejere. De nye tilflyttere er arbejdere, der klasker sommerhuse op på deres parceller og bruger dem som helårsbebyggelse. De er fattige. Det er dem, der stifter Den Socialdemokratiske Klub i 1929, og de sender deres børn i den ny skole til den missionske lærer Aggernæs.

Grundejerforeningens ophør som politisk organisation 1930-36

Den periode vi nu skal beskæftige os med, er en tid fuld af dynamik og forandring. Gartnerierne anlægges i hastigt tempo. Udstykningerne tager et opsving. Gårdejerne sælger jord fra til disse og ikke ubetydelige arealer til Københavns Kommune. Der er tale om, at tæt ved halvdelen af det samlede areal i Avedøre sælges fra 1910 til 1940, heraf den væsentligste del fra midten af 1920-erne op til 1940. I takt med dette frasalg

mindskes gårdejernes indflydelse, og dette forstærkes af den økonomiske verdenskrise, der rammer landbruget hårdt. Gårdejernes tid i Avedøre ebber ud og med dem en periode - den længste - i Avedøres historie. Det er ikke bare et erhverv, der takker af. Det er også en livsform. Nogle af gårdejerne fortsætter en tid endnu som forpagtere på de gårde, der sælges til Københavns Kommune. Så forsvinder også de. Med gårdejerne forlader også tyende og landarbejderne området. Antallet af mælkeforpagtere aftager. Hjulmageren erstattes ikke af en hjulmager. Tækkemanden takker af. Selv Silde-Jens' postulat og råb om at "Sild er godt" overlever kun i erindringen. Den lokalpolitiske magt overgår til andre grupper.

Tal m.m.

Omkring 1926 ville man have kunnet købe hele Avedøre for rundt regnet 4 millioner kr. Rub og stub. 21 gårde, 27 huse og en kaserne. Gadekæret - minus ænderne - ville følge gratis med. Og der blev handlet. Fra 1926 til 1940 skyder der 127 nye huse frem og dermed 127 nye grundejere.

Befolkningstallet stiger med 716 fra 1901 til 1940. Magten i Glostrup glider bønderne af hænde og socialdemokraterne opnår absolut majoritet i 1929.

1929 stiftes den Socialdemokratiske Klub i Avedøre af H.P. Larsen sammen med tilflytterne. Samme år kommer Laurits Sørensen i sognerådet, sammen med et andet medlem fra Foreningen, kedelsmeden, H.P. Larsen, der vælges på den socialdemokratiske liste i Glostrup.

Den ny skole indvies og tages i brug og der kommer en ny andenlærer, Henry Åbo.

I 1932 stifter han sammen med socialdemokraten Jens Andersen Avedøre Idrætsforening. Medlemstallet er 57 i 1929. Det falder til 49 i 1933. En væsentlig grund har formodentlig været den økonomiske krise. Fra 1933 begynder det at stige igen.

Tilflytterne

1930 dukker tilflytterne op for første gang i forhandlingsprotokollen. Formanden: "omtalte bl.a. en skrivelse fra nogle Beboere ved Avedøre Strand med Protest mod en uforsvarlig tilgang og Bebyggelse især i Engholmparcellen. Formanden omtalte også Foreningens indstilling til Søndre Birk for at få Politibetjent Duelund ... Derefter redegjorde Laurits Sørensen for Sogneraadsformandsberetningen ang. Tilflytterne til Udstykningen ved Avedøregården og Avedøre Strand. Strand-udstykningsne blev foretaget fra gården Frydenhøj fra 1926, og fra 1929 udstykkede Avedøregården øst for Landsbyen. I 1931 foreslår bestyrelsen en sommerudflugt til Sverige: "til en Pris af ca. 9 Kr. pr. Person. Det viste sig, at der ikke var Tilslutning til nogen Sommerudflugt ... Inden Eventuelt forklarede L.Sørensen om Udviklingen og Tilgangen og Bygningsbestemmelserne mm. for Avedøregården og Udstykningen ved Stranden. Købmand Jensen ankede over Savnet af Politi ved Stranden. Det overlodes til Bestyrelsen at undersøge Sagen, eventuelt at sende en Skrivelse til Politimesteren." Når formanden omtaler bygningsbestemmelserne hænger det nok sammen med bebyggelsens art og kvalitet. Den har ikke været i top.

Fra Hvidovre ved vi, at en stor del af "lysthusene" blev bygget af den emballage de

amerikanske Ford- og Chevroletbiler ankom til landet i.

De gamle

1933 arrangeres der en udflugt for de gamle. Valby Rutebilselskab tilbyder at køre Gratis. Det skulle - som turen til Zoologisk Have og fastelavnsfesterne i Lejren for børnene - blive en fast tradition fremover.

En lovændring

Den 1/6 1934 holder Foreningen sin årlige generalforsamling på skolen. Under punkt 8 på dagsordenen foreslår Laurits Sørensen en ændring af paragraf 1: "ang. Opstilling af Kandidater til kommende Valg. Det vedtoges at sætte det på dagsordenen til næste Generalforsamling."

Den 16/6 1936 vedtages formandens forslag under punkt 5: "Bestyrelsens Forslag om ændring af Lovens Stk. I saaledes at linien om "Opstilling af Kandidater til Kommunale Valg" udgaar vedtoges."

Samme år dør formanden gennem 28 år Christian Christensen, og hans efterfølger bliver gartner Laurits Hansen. Året efter 1937 er der ingen gårdejere blandt sognerådets medlemmer. En epoke er slut.

Grundejerforeningen som politisk overgangsfænomen

Som nævnt i indledningen var Avedøre Grundejerforening en forening for de tunge drenge i Avedøre og dens opståen og virke et svar på Kommunalreformen af 1908.

Hvorfor en grundejerforening?

At det blev en grundejerforening, der organiserede de borgerlige kræfter i Avedøre skal delvist ses i forlængelse af 1800-tallet. Det kommunale selvstyre i 1800-tallet var et selvstyre for grundejere. Ikke alene kunne de største skatteydere på landet - gårdejerne - vælge den større del af sognerådet, de deltog også i valget af den mindre del. Det var på daværende tidspunkt også en bestanddel af liberal tankegang, at demokratisk deltagelse forudsatte ejendom. Der har altså været tradition for, at sådan gjorde man det. Men der har også været en mere prosaisk årsag. Initiativtagerne har haft en rimelig grund til at antage, at de kunne kontrollere og bestemme hvem, der ville blive opstillet til sognerådsvalgene gennem Grundejerforeningen. Her kom som bekendt "De tilsidesatte" og stak en kæp i hjulet. Grundejerforeningens åbningsudspil til Avedøre 1908-12 er mere demokratisk end det fra 1912-36.

I 1908 kan alle Selvstændige Borgere i By og på Mark være med. Termen "Selvstændige" skal formodentlig forstås, som folk, der ikke lå det offentlige til byrde, eller var tyende og ansatte. Efter Grundejerforeningens første succes indsnævres kriterierne for optagelse til grundejere, og hermed reducerede Foreningen i realiteten de mulige kandidater til principielt omkring 48 mennesker i 1908 gående til noget over 200 i 1936. Adgangen har været yderligere begrænset af 2 faktorer. For det første kontrollerede grundejerforeningen medlemsoptagelser i og med, at de skulle godkendes på Generalforsamlingen. For det andet har der i så lille et samfund ligget en

selvcensur blandt mindre husejere. Standsforskellene har været for store for nogle af dem. Der var grundejere, der af andre grunde ikke meldte sig ind. Det gjaldt især arbejderne. De dannede i stedet deres egne grundejerforeninger. Stranden i 1929 og "Sibirien" formodentlig på samme tidspunkt - desværre er deres gamle forhandlingsprotokol gået tabt.

Hvorfor en konservativ grundejerforening

Det var naturligt at Grundejerforeningens kandidater var borgerlige, deres erhverv taget i betragtning. At Foreningen også har været overvejende Konservativ, er derimod ikke umiddelbart forståeligt. At den var det, støttes især af interviews, men også af undersøgelser fra Hvidovre, hvor gårdejerne var overvejende konservative. En mulig forklaring herpå er fæstningsanlægget omkring København. Gårdejerne så deres fordel - rent forsvarsmæssigt - i at støtte Højre. Gårdejerne på den anden side af fæstningsanlægget - den forkerte - var i større grad Venstrebønder. Avedøre Grundejerforenings anvendelse af Kasernen og støtten hertil kan ses i lyset heraf. Den sociale bevidsthed, der kommer til udtryk i arrangementerne for gamle og unge er også en - historisk set - traditionel konservativ bevidsthed.

Hvorfor afskaffes den politiske formålsparagraf

Der er en mærkelig indforstået tavshed omkring afskaffelsen af denne formålsparagraf. Det mærkelige er ikke at den afskaffes. Det måtte komme før eller siden. Det mærkelige er tidspunktet den afskaffes på. Man kan ikke af medlemslisternes sammensætning se en mulig årsag. Tilflytterne dannede deres egne grundejerforeninger. De kan højst have været en potentiel trussel som trend.

Gårdejernes frasalg af jord og dermed mindre økonomisk potentiale og formodentlig også prestige må have spillet ind. Med Steinkes socialreform blev et af kommunalpolitikens områder frataget den. Grundejerforeningen stillede kandidater til den såkaldte hjælpekasse - en del af datidens socialforsorg, og med socialreformen blev disse kandidater overflødige. En anden faktor kan have være, at det var for besværligt, samt at der var for mange interesser, der skulle tages hensyn til.

Ved valget i 1933 får kandidater fra Ejby og Hvinging - efter aftale med Grundejerforeningen - førsteprioritet, og det år opnår ingen kandidater fra Grundejerforeningen valg. I virkeligheden kunne bestyrelsen få sine kandidater valgt på anden vis. Ved valget under krigen optræder en stor del af bestyrelsen som stillere for borgerlisten i Glostrup Kommune med massive annoncer. Det er gamle kendinge: Gartner Laurits Hansen, forhenværende gårdejer, nuværende forpagter Laurits Sørensen og gartner Caspersen. De anbefaler to gartnere: Kirk og Klarskov. Efter krigen udskilles de borgerlige kræfter i en Venstre og i en Konservativ liste ved kommunalvalgene.

En overgangsform

Set i et lidt større perspektiv må Grundejerforeningen som politisk instrument ses som et overgangsfænomen mellem det 19. og det 20. århundrede. Dets forudsætning var en relativ homogen landbrugskultur. I dagens Danmark er der omkring en million grundejere. De repræsenterer en interessegruppe, der i forskellige sammenhænge kan

appelleres til. Men som gruppe betragtet er den for uhomogen til at danne basis for et specifikt parti. Partipræferencer udgår generelt fra erhverv frem for ejendom.

Døden i en parentes

Lad os da forlade denne dynamiske og dominerende forening ved at kaste det skæve sidelys ind over den, som omtalen af afdøde medlemmer giver.

Ikke alle dødsfald i Grundejerforeningen omtales . Men det er ikke usædvanligt, at de afdøde medlemmer omtales af formanden med "Mindeord". Da gartner Klarskov dør 1927 udtaler formanden mindeord og lidt ekstraordinært tilføjes en karakteristik. Han mindes for sit "gode humør og tvangsfrie væsen". I 1933 dør en af "de tilsidesatte", A Sørensen. Der udtales mindeord. Nytårsaften 1939 dør kedelsmeden og formanden udtaler mindeord. Han refereres for at: "mindes de i årets løb afdøde Medlemmer (Kedelsmed Larsen m.fl.)"

Vi slutter denne historie om et Avedøre der var, med et dobbelttydigt citat fra foreningens paragraffer: "*Restance medfører Udslettelse af Foreningen*"...

Læs mere om [Avedøre Grundejerforenings historie](#).

This entry was posted on Sunday, October 4th, 1908 at 9:17 am and is filed under
You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. Both
comments and pings are currently closed.